Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 175. — Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 31. липня, 1922.

VOL. XXX. — No. 175. — Jersey City, N. J., Monday, July 31, 1922. — THREE CENTS

ЗАВОРУШЕННЯ ЧЕРЕЗ ЗЕЛІЗНИЧИЙ СТРАЙК

ШІКАҐО, 28. липня. — На 30 Муринів, що робило за страйколомів в зелізничих шапах в Мілуоке, Висканси, напала в ночи громадка з яких 200 людий і кількома стрілами до них розігнала їх домів.

В місті Джейнсвил, Висканси, хінки напали на один зелізничий будинок зелізниці Шікаго, Мілуоке енд Ст. Пол і камінием вибили всі вікна. Опісля громада страйкарів напала на страйколомів і побила трох з них.

Коло шікаґовських зелізничих варстатів кілька разів приходило до бійки межи страйкарями та страйколомами. Поліція мусіла вічно виходити на допомогу страйколомам.

В Мемфис, Тенесі, страйкарі мали пострілити двох скебів.

РОЗКИДАЛИ СТРАЙКОВІ ЛЕТЮЧКИ АЕРОПЛЯНОМ

СІУС СИТІ, Айова, 28. липня. — Місцевий суд покарав по 1,000 долярів гривни та по 30 днів арешту двох летунів, котрі літали аеропляном понад місто й розкидали карточки зі зазивом до зелізничих робітників до страйку.

Суддя казав, що такі річи робити забороняє судова заборона федерального суду.

ЖІНКИ ПИКЕТУЮТЬ ВАРСТАТИ, В КОТРИХ ПРАЦЮЮТЬ ЇХ МУЖІ

АЛТУНА, Па., 28. липня .— Ролю пикет коло зелізничих варстатів, котрих робітники повиходили на страйк, обняли жінки страйкарів.

ЦІЛЕ МІСТО ПІД ВОЄННИМ СТАНОМ ЧЕРЕЗ СТРАЙК

ОСТИН, Тексас, 28. липня. — Наслідком нових заворушень через зелізничий страйк стейтовий ґубернатор оголосив воєнний стан в цілім місті Денисон.

Досі воєнний стан відносився лишень до зелізничого ґрунту.

СМЕРТЬ СТРАЙКАРЯ, ПОРАНЕНОГО ЗЕЛІЗНИЧИМ СТОРОЖЕМ

КРЕСТОН, Айова, 28. липня. — В місцевім шпитали помер нині один зелізничий робітник, котрий вийшов був на страйк, а котрого покалічив з револьвера один сторож варстатів.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ВЖЕ ВИГОТОВИВ ПЛЯН ЗЕЛІЗНИЧОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 28. липня. — Президент Гардинґ має предложити завтра докладний плян полагодження зелізничого страйку.

Таку заяву видано з Білого Дому. Не сказано, однак, притім, якого змісту має бути пропозиція Гардинґа.

Зелізничі юнійні провідники мають відбути своє засідание в тій справі у вівторок, і на ньому будуть розбирати пропозицію президента.

ЮНІЇ ВІДКИДАЮТЬ ЧАСТИННІ ЗГОДИ

БОЛТИМОР, Мериленд, 28. липня. — Провідники зелізничих юній зірвали переговори зі зелізницею Болтимор енд Огайо на тій основі, що незадовго може дійти до загального погодження межи робітниками зелізничих варстатів та представниками зелізниць.

ВЖЕ ВИЧЕРПАНО ПРИПАСИ ТВЕРДОГО ВУГЛЯ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, Па., 28. липня. — Товариство Властителів Антрацитових Копалень видало заяву, що всі припаси твердого вугля вже вичерпані.

ЗЕЛІЗНИЦІ САМІ ОБМЕЖУЮТЬ ПЕРЕСИЛАННЄ ТОВАРІВ

ВАШІНҐТОН, 28. липня. — Тре великі зелізниці, а саме: Норфовк енд Вестерн, Чізепік енд Огайо та Лунсвил енд Нешвил, оголосили, що аж до дальшого зарядження вони не будуть приймати до пересилки посилок кромі поживи та топлива.

ОСТРІ ДЕБАТИ НАД МИТОВИМ ЗАКОНОМ

ВАШІНҐТОН, 28. липня. — Сенат ще далі горячо дебатує законопроєкт про мито на заграничні товари.

Сенатор Нелсон з Минесоти закидував нині, що законопроєкт буде ухвалений, хочби опозиція робила хто знає які зусилля. Після його слів, конґресова більшість потрафить переперти всякий закон, який її лишень подобається. Коли вона вкладає в закон високі мита на фармерські вироби, то вона робить се лишень нате, аби фармери лекше ковтнули закон, котрий в других своїх частях для них дуже шкідливий.

ПРОПАЛИ ЧОТИРИ ПІДВОДНІ ЛОДКИ

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 28. липня. — Фльотний уряд досі не має ніяких вістий про чотири підводні лодки, що виїхали ще у вівторок з Лос Анджелес до Гемптон Ровдс, аби там покінчити свою службу.

РОБІТНИКИ ПРИГОТОВАНІ НА ДОВГИЙ СТРАЙК

ШІКАҐО, 28. липня. — Зелізничі юнії, звязані з Американською Федерацією Праці, заявили публично, що вони приготовані навіть на два роки страйку.

ЗАКОНОПРОЄКТ ПРОТИ ЛИНЧІВ В СЕНАТІ

ВАШІНҐТОН, 28. липня. — Так звана судова комісія сенату предложила сенатови до одобрення законопроєкт проти самосудів.

Комісія заявляється за проєктом і висказує погляд, що закон не буде признаний неконституційним.

ВЯЗНИЦЯ ДЛЯ ПОЛІСМЕНА, ЩО ЗБИВ ГОРОЖАНИНА

Перед нюйорським стейтовим судом ставав оногді один Бенямин Каскель, котрий служить яко інспектор при наркотичнім відділі в податковім бюрі. Обжаловав його один Ремонд Дафі, котрого Каскель побив кілька місяців тому назад „блекджек"-ом. Мало се бути на пенсилвенійськім двірци в Ню Йорку. Дафі, напертий товпою, потрутив Каскеля, а сей в злости побив його тяжко і втік. Дафі, однак, пізнав напасника кілька неділь пізнійше в митовім уряді. Поставлений перед суд, він боронився що побив Дафі тому, бо думав, що він хоче заслонити йому вид одного пачкаря наркотиками. Кількох урядових товаришів Каскеля виступало в суді зі свідоцтвом, що вони знають Каскеля як дуже уважного урядника, який певно не поваживбися вживати „блекждека"-а без важної причини.

Суддя, однак, заняв зовсім инче становище. Він засудив Каскеля на тяжку вязницю від 6 місяців до 3 літ за тяжке ушкодження тіла. Видаючи присуд, він заявив, що дає підсудимому таку тяжку кару на те, щоби з нього зробити примір другим урядникам, щоби знали вживати, а не надуживати свого оружа.

ЗВИВАЮТЬ ПОЛЬСЬКЕ ПОСОЛЬСТВО НА УКРАЇНІ

ЛЬВІВ, 24. червня. — „Газета Варшавска", з 22. червня, пише:

Ми доносили недавно, що задля обмеження політичної самостійности радянської України польське посольство в Харкові буде ліквідоване. Посол Пуласкі вже більше туди не виїде, а керучий тепер посольством Лев Беренсон остане там до кінця липня. Совіти однак удержують посольство (радянської України) у Варшаві а його керманич Шумський щойно тепер власне сюди повернув.

НАЙВИСШИЙ ЧОЛОВІК В СВІТІ.

Урядовий Американського Медичного Товариства подає в своїм послідним виданню статтю про найвисшого чоловіка в світі. Є ним сибірський великан Казанлов. Показували його недавно в Угорщині, і один зі співробітників журнала запізнався там з ним і добре простудіював його спосіб життя.

Канзалов має 34 роки, і має 9 стіп та 3 цалі висоти. Збудований він розмірно до своеї висоти: так, приміром, його долоня має 1 стопу 1 цаль довжини, його стопа 1 стопу 9 цалів; обем його голови 25 цалів; груди має 56 цалів; а важить він 458 фунтів.

Щоби удержати при життю таке величезне тіло, Казанлов мусить поїдати просто неймовірно велику скількість поживи. Він їсть чотири рази на день і в тих чотирох разах поїдає разом: 4 до 5 пайнт молока, 15 до 20 яєць, 3 до 5 фунтів мяса, 5 до 6 бохонців хліба, велику скількість картофлі, стручкових страв та другої городовини 2 до 3 літри вина та 5 до 6 літрів пива.

Найбільшим однак нещастем великана є велика маса сну, якої він потребує. Він спить нормально більшу частину дня, а бували случаї, що він проспав цілих 24 годин за рядом. Навіть як він не спить, то ходить заспаний, і вистрачає йому присісти на хвилю, що сейчас заснути.

Журнал Медичного Товариства вважає сього великана за ненормальну людину. Автор статті про нього каже, що він став великаном якихось ненормальних розвоїв в його системі.

СТАРИЙ ПОЛІТИК АДВОКАТОМ.

Бувший американський сенатор Ковл обходив недавно свої 100-літні уродини. В день по відсвяткованню ювилею, Ковл пішов до суду боронити свого клієнта.

ВИБУХ ЗБРОЙНИХ СКЛАДІВ НА УКРАЇНІ

ЛЬВІВ, 24. червня. — Один з повстанчих відділів на Україні вдерся 27. мая до Липовець, біля Винниці на Поділлю, де находився один з найбільших складів зброї на Україні. Було там 8.000.000 крісових набоїв і 22.000 гарматних. Крім того велика скількість ручних ґранатів, мін та иншої зброї. Зараз біля цього складу находилися склади одіжі й провіянту. Всі ті склади становили збройно поживну резерву І. корпусу совітської кінноти на случай війни.

Згаданого дня о 10. годині вечером наступив вибух і всі склади вилетіли у воздух.

Сейчас зловлено трох напасників замаху: Іван Сухоцького, Івана Мінорину й Омлеяна Жанецького. Їх розстріляно на місці. Наслідком вибуху згинуло 37 большевицьких жовнірів і 9 комісарів.

ПІДМІНУВАЛИ ТОР.

На колієвім шляху Острів-Березовиця, близько Тернополя незнані люди підмінували тор. Вибуху не було завдяки дорожника.

ЗОВНІЩНЯ „ТОРГОВЛЯ" БОЛЬШЕВИКІВ.

ПРАГА, 13. липня. — Про роботу камянецького аґентства Зовнішнього Торгу в Камянецьких „Вістях" читаємо слідуюче:

„Районе Аґенство Зовнішторгу в м. Камянці не давало раніш ніякої ознаки життя. — Губзовнішторгом в теперішний мент переведено зміну в особистім складі Камянецького Аґенства.

В розмові з нашим співробітником уповноважений аґентства сказав, що населения взагалі навіть не знало про існування такого аґентства в Камянці.

Зазар приходиться починати все від початку".

СОВІТСЬКА МІЛІЦІЯ.

ПРАГА: 13. липня. — Камянець-Подільські „Вісти" пишуть:

„...На жаль доводиться констатувати, що в міліцію прокралися елементи з темною минувшиною, уголовні типи, одні з котрих переслідують справу своєї особистої наживи, другі ще з більш глибокими завданнями: являючись аґентами бандитів і прибічниками Петлюри, Вютюнника та їм подібних..."

„При Камянецькому Повітвиконкому, читаємо далі в офіційному наказі, утворена спеціяльна комісія по чистці міліції від негідного елементу і обовязком всього населення допомогти в сій справі через подачу відомостей, які можуть служити матеріялом для осуду тої або другої особи із складу міліції".

Атмосфера шпіонажу та доносів — найбільш вдячний ґрунт для провокації та для зведення особистих розрахунків.

Чека знову буде повно і в першу чергу звичайно тими репатріантами, які повірили першу чергу звичайно тими репатріантами , які повірили большевикам і повернулися з закордону на Україну.

Бо для них є два шляхи — або стати активно в лави катів українського народу, або занятися господарством, і бути весь ас на підозрінні та на становищі кандидата в Че-ка.

МОРЯКИ НА ВЕЛИКИХ ОЗЕРАХ ВИХОДЯТЬ НА СТРАЙК

ШІКАҐО, Илинойс, 27. липня. — Моряцька юнія моряків на Великих Озерах подає до відома, що члени юнії голосували над справою страйку і постановили вийти на страйк. За страйком заявилося на кожду сотку голосів 94, проти 6.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ПРИЗНАЄ БАЛТІЙСЬКІ ДЕРЖАВИ

ВАШІНҐТОН, 28. липня. — Литва, Естонія та Латвія висказали нині через своїх дипльоматичних представників вдячність супроти американського уряду за формальне признание їх держав та урядів.

ЗАКИДАЮТЬ НІМЦЯМ ЗМОВУ НА ЖИТТЄ ПУАНКАРЕ

ПАРИЖ, 28. липня. — Французьке міністерство заграничних справ видало до публичного відома комунікат, після котрого воно мало дістати відомости, що німецькі монархістичні круги плянували замах на житте французького премієра Пуанкаре.

Комунікат не каже, хто мав дати французькому урядови таку інформацію. Загально догадуються, що інформацію дало само берлінське правительство, котре мало відкрити змову на Пуанкаре підчас свого слідства проти виновників замаху на Ратенава; ті самі люди саме мали плянувати вбити Ратенава і Пуанкаре. Дехто догадується, що інформацію дав англійський уряд.

Премієра Пуанкаре стережуть тепер дуже сильно на кождім кроці.

ЛОЙД ДЖОРДЖ ЗА ЛІҐОЮ НАРОДІВ

ЛОНДОН, 28. липня.—Англійський премієр Лойд Джордж промовляв нині перед Національною Радою Свобідних Церков і заявив в промові, що церкви повинні напружувати всі свої сили, щоби не допустити до війни.

Премієр висказав погляд, що найкращим средством проти війни являється Ліґа Націй.

КОМУНІСТИ ПЕРЕД ФРАНЦУЗЬКИМ СУДОМ

ПАРИЖ, 28. липня. — Перед французьким судом в Парижі ставали комуністи Марсель Кашен та Велян Кутіріє, обжаловані за намову жовнірів до несубординації.

Оба підсудимі піднесли, що суддя, котрий був визначений до проводу розправою, не може їх судити, бо він здавна відомий як явний противник комуністів. Справу віддано до порішення міністерству судівництва, а тимчасом розправу перервано.

АЙРИСЬКІ ПОВСТАНЦІ ЩЕ ДЕРЖАТЬСЯ КОЛО КИЛМЕЛОК

ДАБЛИН, 28. липня. — Послідні твердині айриських повстанців ще держаться сильно. Головно добре обороняється залога міста Килмелок.

ДЕ ВАЛЄРА МАВ ВЖЕ ВИЇХАТИ З ІРЛЯНДІЇ

ЛОНДОН, 28. липня. — Тут кружляє поголоска, що провідник айриського повстання проти тимчасового айриського уряду Де Валера виїхав до Ню Йорку.

НІМЕЦЬКІ МАРКИ ЗНОВ ПАДУТЬ

БЕРЛІН, 28. липня. — Німецька марка знов впала нині і продається тепер по ціні 550 за доляра.

Упадок сей пояснюють не так клопотами німецького уряду через баварську справу, як безвиглядностю межинародної політики.

„ПАЛАТНІ СПЕЦІЯЛІСТИ"

БЕРЛІН, 28. липня. — Берлінська поліція переловила вчора банду розбишак, котра зробила спеціяльність з вломів в палати Гаґенцолернів. За короткий час мала ся банда зрабувати зі сих палат всякого добра на суму 5 мілїонів марок.

ВАЖНИЙ ВИНАХІД

ЛОНДОН, Англія, 28. липня. — Як подають місцеві ґазети, перед комітетом зі знатоків інжинерії та летництва пробовано нині новий модель аероплану, який підноситься в гору прямовісно і може уноситися на одному місці без посування вперед.

Машину називають гелікопляном, а придумати її мав один Француз, що жив послідних 20 літ в Анґлії. Винаходчик не хотів продати винаходу англійському урядови.

ЗАГАЛЬНИЙ СТРАЙК В РАВЕННІ

РИМ, 28. липня. — Для протесту проти занимання міста Равени фашистами всі робітничі юнії проголосили одноденний страйк в Равенні та всіх дооколичних містах.

Фашисти заняли нині головний льокаль соціялістичної партії, зняли з неї червоний та повісили національний італійський прапор.

Уряд концентрує коло Равени велику силу війска, щоби запобігти дальшим заворушенням.

МЕЖИНАРОДНА МАЙНЕРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ В СПРАВІ МАЙНЕРСЬКОГО СТРАЙКУ В АМЕРИЦІ

ЛОНДОН, 28. липня. — Англійська майнерська орґанізація, котру просила майнерська юнія в Злучених Державах, аби вона проголосила заборону висилки вугля до Злучених Держав, щоби в той спосіб помогти страйкуючим американським майнерам, постановила віддати справу до порішення Межинародній Федерації Майнерів, котра має зібратися у Франкфурті над Меном, в Німеччині, на другий тиждень.

БОЛЬШЕВИКИ НЕ ГОДЯТЬСЯ НА ДОПОМОГУ АМЕРИКИ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ

МОСКВА, 28. липня. — Лев Каменев, заступник Леніна на час його недуги, відкинув пропозицію Американського Ратункового Комітету, котрий хотів призначити 250,000 долярів на допомогу російській інтеліґенції.

Большевицький уряд не хоче, щоби хтось розділював в Росії запомоги людям проти волі большевицьких урядників.

БЕЛЬҐІЙСЬКИЙ УРЯД ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО БІДНОТИ

БРУКСЕЛЯ, 28. липня. — Бельґійський уряд заявив, що він не може брати участи в межинародних виставах зелізничих та електричних промислів, що мають відбутися в Бельґії в найблизших роках.

В 1923. році має відбутися в Ґент вистава зелізних та сталевих продуктів, в році 1925, має бути в Брукселі електрична вистава, а в 1930, році в Брукселі світова вистава.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДО ЧИСТОЇ СПРАВИ З ЧИСТИМ СЕРЦЕМ І З ЧИСТИМИ РУКАМИ.

Абрагам Кан, головний редактор жидівського нюйорського соціялістичного дневника „Форвертс", ветеран соціялістичного руху в Америці, видав сими днями публичну заяву, яка має велике значінне і для українських іміґрантів в Америці якраз в сю хвилю, коли іміґрація напружує всі свої сили на допомогу конаючій з голоду Україні.

Підносить Кан публично в своїй відозві закид, що большевицькі орґанізації, збираючі гроші на допомогу голодуючим під властю большевиків, вживають на сю ціль лишень дуже невеличку частинку зібраних гроший, тоді як майже всю суму повертають на большевицьку пропаґанду. Яко примір такої по словам Кана справді „чортівської роботи" комуністів в Америці Кан наводить одну комуністичну орґанізацію в Америці, котра зібрала від людий на допомогу голодуючим 420,000 долярів, але з того вислала на голодуючих лише 2,000 долярів в поживі а 15,000 долярів в готівці, а 411,000 долярів перенесла до якогось політичного товариства „приятелів советів", котре видало всю суму на підкупство большевицької преси, на платню продажних большевицьких письмаків. Кан показує навіть докладно, в який спосіб платиться за большевицьку пропаґанду: робиться се в сей спосіб, що большевицька ґазета поміщає на своїх шпальтах оголошення якогось комітету приятелів советської републики, або якогось советського запомогового комітету і рахує собі за таке поміщенне грубі суми. Робиться се на те, щоби закрити обманьство суспільности перед суспільностю та перед американським судом: колиб так перед суд прийшла справа розтрачення гроший на допомогу голодуючим, то комітет для голодуючих може викручуватися тим, що мовляв він старався розголосити справу перед широкими кругами ґазетних читачів і в тій цілі він містив великі оголошення, а сі, відомо, коштують богато гроша...

Що приносить собою большевицька пропаґанда, плачена фондами для голодуючих, про се Кан також говорить широко. Сього однак українським іміґрантам повтаряти не треба, бо се теж дуже добре знають з живого досвіду з большевиками. Кан може навести проти них тільки те, що вони стараються розбивати робітничі юнії, підривати робітничі ґазети, о скілько вони не йдуть за большевицькими охлапами. До сього українські іміґранти можуть ще додати, що наняті большевиками громили стараються розбивати всяку українську національну орґанізацію, розеднати всяку українську громаду, роздробити всяку українську акцію на політичну допомогу українському народови в старому краєви. Словом, большевики в других народах стараються розбити всяку роботу, яка стремить до визволення поневолених не на большевицький лад, тоді як серед Українців большевики станули виразно наймитами московських панів, що загарбали Україну і поділилися з ляцькими панами українськими природними богацтвами та українською працею. В чужих народів большевик се закуріченний дурак, що думає, що правди в світі тільки й є, що в нього; серед Українців большевик се наймит, звичайно платний наймит, московських або польських гнобителів України.

Та хоч сього Кан нам сказати не може, що ми без нього краще знаємо про українських большевиків, та все таки подані ним публично факти українські іміґранти мусять взяти собі під увагу і пристосоватися до них в своїй ратунковій акції для голодуючої України. Очивидно, не припускаємо, щоби хто зробив зі слів Кана заключенне, що такої акції робити не треба. Таке заключенне може зробити хиба хрунь, народний зрадник, що лишень на те жде, якбито виправдати перед своїм кривим сумліннем нелюдяний, безчесний вчинок. Таких хрунів серед нас не може бути. Поміч голодуючим на Україні ми дати мусимо. Дати тілько, щоби аж нас боліло. Дати мусимо сейчас, бо лишень той поміч дає, хто зараз дає. Даваймо тілько, щоби міліонам голодуючих справді принести якусь поміч, а не лишень задемонструвати своє тепле серце.

Однак рівночасно, даючи сю поміч, дивімся, як ми сю поміч даємо. Даваймо її так, щоби вона пішла голодуючим на Вкраїні, а не пішла в голодні кишені голодних на наживу московських та ляцьких наймитів. Даваймо допомогу тим, що терплять, а не комісарам, що їх до голоду довели, і не комісарським наймитам, що на наш народ кайдани кують. Вся допомога мусить йти в руки голодуючих і через руки людий, яким з сеї допомоги нічого не прилипне. Всяких хрунів, ласих на комісарські джаби, треба держати далеко від всякої запомогової акції. Один хрунь в комітеті вистарчить, щоби звести допомогу на бездорожжа і післати її туди, де з неї лише ситим комісарським наймитам буде поміч. Поміч треба вести усильно, щиро, скоро, зорґанізовано, але треба держати від неї далеко комісарів. Від людий, які свою матір розстрілялиб за те, що вона не большевичка, не можна ждати милосердя або почуття супроти голодуючого брата. Відсуньмо на бік всю большевицьку банду, що хоче навіть на голоді України зробити бизнес, а поведім без них допомогу так, щоби з сьої допомоги справді пішла поміч голодуючим браттям на Україні.

НЕПРОШЕНІ ОПІКУНИ.

Заборона панахиди по Мазепі. — Чеський уряд і український студентський конґрес. — Американський Союз Християнської Молодіжи в ролі обрусителя. — Шабля Хмельницького в студентських руках.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Спілка Студентів-Українців у Німеччині натрапила на добру й спасенну думку відслужити дня 10. сього липня панахиду по гетьмані Івані Мазепі та по українських і шведських лицарях-героях, що 213 років тому полягли за вільність України в битві під Полтавою. Це була наче відповідь нашого студентства на гарячий заклик п. Дмитра Донцова в „Літературно-Науковім Вістнику" повернутися до старих богів і більше шанувати тіни великих предків. „У передреволюційних часах патріоти українські сходилися на нелеґальні роковини Шевченка, але чи десь, колись який гурток обходив жалобою сумної памяти день полтавського погрому?" — з докором питає п. Донцов. Постанова наших студентів була доброю ідвповіддю на закид.

Студенти порозсилали запросини всім тутешнім українським громадянам, наняли гарну залю, запросили священика. Та в останню хвилину, коли вже всі позходилися, надійшла відомість од запрошеного священика, що він, на жаль, служити панахиди не може, бо **єпископ Євлогій це йому заборонив!**

Наші студенти, розуміється, не дали себе цим залякати, а чемненько попрохали всіх зібраних гостей до залі й впорядили панахиду горожанську, коли вже не можна було впорядити церковної. Проф. Дм. Дорошенко сказав дуже гарне слово памяти Мазепи та його великих діл, проф. Василь Сімович присвятив кілька слів діяльности Мазепи на полі церковно-національнім, а славний дириґент О. Кошиць зі своїм хором пречудово відспівав „Вічну память". Панахида, хоч і без священика, випала урочисто, достойно й настроєво.

Але як не підкреслити тут тої недостойної політики, яку вносять чужинецькі правлячі кола в життє нашого студентства? Здавалося-б, нині вже не передреволюційні часи й ми не в царській Росії, щоб брати нашу молодь під політичну опіку й охороняти її від „мазепинства". Навіть канонічних підстав для заборони панахиди по Мазепі вже немає, бо славнозвісну „анафему" знесено з імени Мазепи ще р. 1905, під час першої революції.

Тут, очевидно, ділають глибші причини. У цій забороні виявився **страх перед нашою молодіжю,** страх перед її зростаючою свідомістю й силою. Справді, наша академічна молодіж в Европі що далі, то виростає у все більшу силу. Вона, кажучи словами того-ж Дм. Донцова, все з більшою рішучістю перебирає зі знесилених рук старшого покоління „прапор боротьби за визволеннє нації". Але робить вона це без політики. Вона свідомо відгородилась від усяких „орієнтацій", вона природно скинула з себе всі пута, що ставили її в залежність од чужих культур. Вона — річ для себе й такою хоче бути. Од своїх вчорашніх опікунів вона жадає тільки одного: займайтеся власними справами, а нам дайте спокій!

Отсе цілковите **виособленне** нашої академічної молодіжи більше всього й дратує вчорашніх опікунів. Старше покоління все дискутувало з тими опікунами; ще й нині воно тої охоти до дискусій не втратило. А де є дискусія, там успіх ще може випасти так або так, на користь тої або другої сторони. А наша молодіж не дискутує. Вона ставить опікунів перед доконаним фактом: ми — ми! Ми — мазепинці, — ми — богданівці, ми — державники, ми — Українці! Ми числимося з фактами тимчасового поневолення нашого народу Москалями та Поляками лише як з історичними случайностями, які можуть трапитися з кождим народом. Нині ті історичні случайности втратили свою силу — й ми прощаємося з вами навіки.

Тільки беззуба злість вчорашніх опікунів могла довести до такого нетакту, як заборона закордоном панахиди по Мазепі. І та сама беззуба злість була причиною того, що **всеукраїнський студентський конґрес,** який що-йно закінчився в Празі, стрінувся з такими великими зовнішніми труднощами та перешкодами.

Конґрес мав одкритися дня 20. червня. Чеські власти побіцяли нашим студентам усяку можливу допомогу. Але в антракті між передзїздовою конференцією та днем одкриття конґресу щось у чехословацькій державній машині видно зіпсувалося. Що саме? Наші вчорашні добрі опікуни насипали в ту машину трохи піску...

Почалося з того, що вже дозволений конґрес було заборонено. Як? у вільній чеській державі? — здивовано запитає американський читач. Так, у вільній чеській державі! — спокійно пояснюють студенти. Бо та вільна держава позаключувала договори з Польщею та большевиками, й нові союзники зі зворушуючою солідарністю почали натискати на чеський уряд, щоб конґрес не відбувся. Конґрес міг ще більше зміцнити незалежну орґанізацію українського студентства, конґрес міг надати нашій молодіжи нового духу й нових сил для боротьби за українську державність. А прецінь же чеський уряд зобовязався не допускати на своїй території ніяких орґанізацій, які намагалися-б розбити „цілість і єдність" нових „союзних" держав!

Так конґрес і зістав заборонений. Але-ж для його скликання вже все було зроблено, притім наші студенти мали давнійшу обіцянку чеського уряду. Хіть-нехіть довелось цілковиту заборону знести. Конґрес було дозволено, але з умовою, що він буде тривати **лише три години!**

Наше студентство й тут не звомпило. Делеґати, які не могли дістати чеських віз, перейшли кордон нелеґально. Хто не міг їхати під власним імям, той їхав під чужим. Хто не мав помешкання, ночував де-попало. Але зїзд все-таки відбувся, й то при повнім числі участників. І не три години він тривав, а три тижні. І студентську солідарність він скріпив, і непохитну волю нашого студентства до боротьби за українську соборну державність він виявив, і до створення двох великих загальностудентських орґанізацій він причинився. Орґанізації ці: Центральний Український Студентський Союз і Централя Економічної Допомоги Українському Студентству (ЦЕДУС).

Хоч воно й трохи дивна компанія — Евлогій, Поляки й большевики, — але відомо, що перед спільною небезпекою навіть закляті вороги подають один одному руки. А ріжниця між чорним Евлогієм, польським ендеком та московським червоним комісаром прецінь не така-ж і велика, особливо коли ходить о поборюваннє українства! Що дійсно може всіх здивувати, так це той факт, що до числа тих, хто хоче зденаціоналізувати наше студентство, доводиться, на превеликий жаль, зачислити й таку орґанізацію, як Американський Союз Християнської Молодіжи (YMCA).

Що цей Союз зробив і ще робить для нашого студентства на еміґрації — про це я вже мав нагоду писати. Найціннійшим було те, що Союз прийшов зі своєю допомогою тоді, коли ніхто инший про допомогу нашому студентству ще й не думав. Нині наші студенти дістають чималу допомогу від американських земляків, трохи від чеського уряду, трохи від Світового студентського союзу, дещо від уряду З. У. Н. Р. Але ще й нині допомога американського Союзу має для наших студентів велике значіннє, бо вона є постійна й систематична, тоді як усі инші джерела допомоги подають „живущу воду" досить нереґулярно.

Отож наші студенти дуже вдячні американському Союзови, але одного вони йому подарувати не можуть, а саме того, що **він конче намагається переробити їх на Москалів.** Союз одкриває ідальню для студентів: мова в ній мусить бути московська. Союз одкрив кооперативне товариство „Студент": мова там московська. Союз улаштовує для студентів реферати й відчити: мова на них лунає все московська. Союз видає студентам стипендії, але бували випадки, що студентам-Москалям стипендії висилались, а студентам-Українцям ні.

Наші студенти й тут не дають собі плювати в кашу. Вони добре тямлять пораду, яку дав польський король Володислав Богданови Хмельницькому: „козак на те й має шаблю, щоб нею боронитися". Вони й тут добре бороняться й вже примусили американський Союз до цілого ряду уступок. Але на чолі берлінської філії американського Союзу все стоять американські Москалі. Пянов, Большаков та инші. Цілком побороти цей московський вплив наші студенти не мають змоги, й хоч вони добре тримають козацьку шаблю в руках, а все їм доводиться раз-у-раз зазнавати непотрібних прикростий і зайвих понижень для свого національного почуття.

Чи не могли-б американські земляки помогти в цій справі нашим студентам? Треба було-б перебалакати з центральною управою YMCA, щоб вона іменувала на Німеччину „Ukrainian Section", так саме як вона має „Russian Section", а коли цього не можна, то щоб вона принаймні призначила особливого референта для українських справ. Це-ж дійсно сором і ганьба, що американський Союз Християнської Молодіжи — орґанізація загалом так поважна — ставить себе що до українського студентства на одну ступінь з Евлогієм, польськими ендеками та московськими комісарами! І це сором не тільки для Союзу, але й для цілої Америки, що під прапором християнської допомоги на американські кошти провадиться москвофільська політика.

Піддаючи цю справу під розвагу нашому суспільству в Америці, мусимо проте зазначити, що від її вирішення доля нашого студентства не залежить. Розуміється, краще буде, коли допомога американського Союзу не буде лучитися з образами для національної чести. Але кінець-кінцем, чи буде одним непрошеним опікуном більше чи одним менше, — наше студентство від того не перестане бути аванґардом нашого визвольного війска. Маємо нині в Европі пять тисяч українських студентів. Це пять тисяч вояків за національну українську справу, на яких можна будувати, як на камінній скалі.

Радянин.

Берлін, 12. липня.

ТУГА.

Через гори, через ріки,
Через моря
Не згубили ми журиці
Ані горя.

Ой заграло синє море,
Залеліло,
А нас серце за родонькомм
Заболіло...

— Ой скажіть нам чужі люде,
Чужі поля,
Чи добро нас тут чекає
Чи недоля?

— Ліпше булоб на дні моря
Спочивати,
Як в пустині сій незнаній
Проживати.

Степи — степи, ліси — ліси,
Темні бори:
Ані церкви, ані хати,
Ні обори.

Відміряли луги дикі
Ліси й луки
Закріпили до роботи
Тверді руки.

Світить сонце, сходить жито,
Будуть жнива:
А нам сниться родинонька
Нещаслива.

Зібрали ми повні стоги
І стодоли;
Чи-ж не вернемся до дому
Вже ніколи?

Повна хата, повні скрині
Є що їсти;
Коли нема від родоньку
Ані вісти.

Весна божа. Сходить сонце
Та не гріє;
Із рідної сторононьки
Вітер віє...

— Ой ти вітре буйнесенький
Рідний брате,
Що у неньки у батенька
Там чувати?...

— Прилетіли сірі гуси
З журавлями:
Вони несуть свіжі вісти
Нам від мами:

— Там Великдень. Святять паску,
Дзвони дзвонять...
Там за вами матіноньки
Сльози ронять...

— Задзвоніть нам ще раз, дзвони,
Заридайте,
Та у рідній сторононці
Поховайте!

ДУМКИ НА СПОМИН БОЮ ПІД ПОЛТАВОЮ.

(Допись від власного кореспондента).

Наслідки Полтавського бою відчуваємо до нині.

Бо ще й нині Україна бореться не тільки з Леніном, але і з духом Петра Великого, котрий защіпив Росії прінціп неділимости і дав їй приказ панувати над половиною Европи, не зважаючи, чи народи які ті величезні простори землі замешкують годяться на отсе панування, чи ні, чи воно їм миле, чи може шкідливе і осоружне.

Як Петро Великий будував Петербург на трупах козацьких, як він рив канали руками наших предків і непроходимі болота сушив їх тілом, так Ленін на кістках міліонів Українців, вистріляних, видушених у чеках і підземеллях, виголодованих, — будує нову, совітську неділиму.

Петро Великий і Ленін! Які вони далекі від себе, і часом і духом і навіть виглядом зверхнім!

Петро Великий, — був ґіґант, красивець, силач, був вояка хоробрий, талановитий технік, вінценосний цар.

Ленін, сутоловатий, косоокий, поганий, письменник і аґітатор, котрий сліпому припадкови і запльомбованому ваґонови завдячує своє нинішне становище.

Але як блище придивитися, то все таки кілько схожого поміж ними! Оба деспоти безпримірні, фанатики своєї ідеї, оба жостокі, безсердечні і безмилосердні, оба з енерґією, котру побороти може хіба одна лиш смерть.

Петро Великий, бачив що Росія осталася на двіста літ поза культурною Европою і завданнем свого життя поклав тую Росію, хоч як вона була велика й неповоротлива пересунути вперед, щоб вона, коли не дорівнає Европі, то щоб хоч наблизилася до неї.

Намір був понад людські сили, а всеж таки Петро його здійснив, бо Петро Великий був не тільки деспот, жорстокий тиран, не тільки людина з вульканічною енерґією, але він був ґеній, а цього останнього бракувало Ленінови.

Намір Петра Великого був реальний, він лежав у границях можливости, ціль Леніна була фантантична, його ідеям бракувало життевих підстав.

Петро Великий наближав Росію до Европи, Ленін хотів Европу перегнати; Петро Великий хотів зробити Росію подібною до Европи, Леніна наміром було уподобнити весь світ до Росії, і то до такої Росії, яку він перероблював на свій лад.

Петро Великий витратив багато народу, не щадив нікого, закатував свого власного сина, бо бачив, що цей син не його син, а дитина давної, Допетрівської Росії, але всеж таки він на своїм поставив: зевропеїзував Росію. Ленін витратив сто-разів більше народу, зруйнував насаджену Петром культуру, перемінив Москалів і не-москалів у своїм червонім царстві в людоїдів, але Европи не переросийщив, світа не зобольшевізував. Петро І. який він і небув жорстокий, а всеж таки він в історії останеться Великим, а який епітет історія причіпить до імени Леніна-Улянова, — невідомо. Та одно певне, що культурна людина буде відвертатися від його поганого обличчя так, як з омерзіннем цілі довгі покоління людства відверталися від Нерона та Івана Грозного, і як мами страшили колись дітий Джінґісханом, Малютою Шкуратовим і Яремою Вишневецьким. так у бучності страшити-муть Леніном-Уляновим. Тільки, що страх цей буде куди більший, бо куди більше горе і руїну оставить Ленін по собі, ніж його попередники-деспоти.

Для України і Петро і Ленін були ворогами, катами, злочинцями. Петро Великий саджав на паль Українців, що попали в його полон під Полтавою, обтинав носи й уши, ламав руки й ноги, колесував і трупи лишав птицям на поталу, а людям на страх. Як гасив Ленін українське повстанне, — це всім нам звісно. Але Петро Великий не поробив наших предків людоїдами, не перемінив краю в руїну, не зруйнував до краю української культури і наситивши свою жажду помсти привернув навіть давний гетьманський устрій.

І тут Ленін взяв верх над Петром, показався більшим тираном від його...

А щож ми — Українці?

Коли рівнати Мазепині часи з теперішними, то виявиться, що такі самі герої і патріоти, як були колись, лучаються і тепер поміж нами, алеж як тоді, так і тепер багато в нас людий великого гріха, багато малодухів, самолюбів, а то і зрадників народних.

За Мазепи були такі чесні й невгнуті лицарі як Орлик, Гордієнко, Сорочинський, Войнаровський, Чечіль, Ломиковський, Бистрицький і другі, але були й такі як Кочубей та Іскра, як Лизогуб і Бутович, як Маркович і Галаган, як проклятої памяти полковий старшина Іван Ніс, що показав Москалям тайний підземний хід до столиці гетьманської Батурина і видав на люту смерть не тільки оборонців Батурина, але й спокійних мешканців города, над котрими Москалі вчинили нелюдську розправу.

Були й такі, що на двох стільцях сиділи і не спішилися явно-славно стати по українській стороні, або перейти на московський бік. Так зробив пізніщий гетьман Скоропадський. Але брат його жінки і муж сестри Скоропадської вірно служили Мазепі й Україні.

А народ?

Народ, як звичайно. Коли для армії української та шведської треба було харчів і ті харчі стягали з нього, то він нарікав на Мазепу і мордував Шведів, а як пізнав пізніще „ласкаву царську руку", то жалував за Мазепою і за Шведами.

А тепер як?

Немало було Українців, що незгірше від своїх предків Запорожців боронили рідного краю і його слави й волі перед нахабними намірами нового, червоного деспоти, Леніна. Немало їх потратило маєтки, здоровля, родини, усьо і лягло головами за рідну землю. Їх історія наша згадувати-ме з неменьшою пошаною як згадує Гордієнка, Чечіля і Войнаровського. Але невжеж не було поміж нами таких, що пішли слідом Лизогуба, Галагана і поганого Носа, працюючи в большевицьких чеках і всіляких других урядах та установах і помагаючи чужим катам розпинати на хресті визвольну українську ідею?

Повстанці голови давали за Україну, а зрадники Українці, прислужники червоної Москви помагали їх винищувати та ще їх добре імя неславили, прозиваючи лицарів України — бандитами!

Великий гріх паде на їхню душу, не меньший від того, що впав на душу Івана Носа.

А на тих, що сиділи на двох стільцях, вчора були національними демократами, нині соціялістами, а завтра мали стати комуністами, не вжеж треба пальцями показувати? Їх кожний знає і знає якого туману вони навіяли й навівають на Україну, якого заколоту внесли вони і вносять у наше життя і скільки лиха спричинили вони і спричинюють нашій справі.

Побажати треба нашому народови, щоб побідив дух Мазепи, Орлика, Чечіля і Войнаровського і щоб на віки пропали тіни Кочубеїв, Галаганів і Носів, котрі довели Україну до цього безталання, у якому вона нині опинилася.

Н. Жуківський.

ВИРИВКИ ІЗ ЛИСТУ ГАЛИЦЬКОГО УЧИТЕЛЯ

Відносини у нас погіршились. Ми сподівались полекші по конференції, але показалось, що дарма. Ся надія найгірше нас зводить, а тим самим страшна мука. Жиєся нервами. Скілько то сил тратиться сим. Не знаєш, коли воно скінчиться. Не знаєш, що може завтра будеш в арешті. Як би чоловік знав, що має терпіти, або сидіти в арешті еще 2 роки або 3, то зробивби собі кратки, написавби всі дни і як перебувби оден день все одну кратку змазувавби та дивився би і тішився би, що кожда перечеркнена кратка присуває кінець близше. Такі без термінові терпіння мучать нас і убивають, я не можу вже довго мучитись так...

Подумай: Я подав подання з просьбою о посаду. Подання се мені звертають і підчеркують червоним олівцем „ґр.-кат."

Або одному мому товаришеви звертають подання „з поводу браку вольних посад", а своїм дають навіть таким, що мають поправки з польської мови. Чи це справедливість, щоби моя мама дала 15 тисяч данини, а ціле село 3,000,000 і щоби не мало учителя Українця?!

Або що Галя і Варця сидять без посади такий довгий час а Манька чи така що доперва тепер здає матуру вже має дістати посаду. В Сороцьку бубнили, щоби святкувати свято 3. ма, а хто важився би їхати в поле, той заплатить 4.000 м. кари. Водили професори всі діти з кокардами зі школи під фуґуру, змушують нас на кождім кроці. Тенча пропонує мені подаватися в Познаньщину на посаду. Має смілість розвтворяти пику. Він за України був в Ілавчу учителем, а я не маю права. Не знаю кому вірити. Говорять що крулевяки не такі шовіністи, а показалось, що мені з округу Торуньского звернули подання і підкреслили червоним олівцем „ґр.-кат".

Скрізь нас дусять і то добре. Розсилають ґазети між селян, щоби нам не вірили. Виходить тепер така ґазета „Хлопська правда". Таку видумали для нашого мужика. Мужик наш не вірить, але все таки житаєся в своїх переконаннях. Каламутять воду. щоб скорше рибу зловити. Ти маєш щастя, що можеш відпочати. Свобідний став. Я представляю собі таке життя, тихеньке без боязни. А тут приходить ревізія за ревізією, шукають якихсь паперів. Безспокоюють ціле село. Шукають в кождій книжці. От така то згода і конституція.

Іван приїзджає 10. червня на вакації. Його бойкотують тому, що він на польськім университеті. А. решта тих, що в арештах мучаться! До нас приходять страшні вістки з України. Голод там страшний. Привозять їх навіть ті, що вертають з полону. Бідна Україна кругом!

Тебе цілую **Павло.**

ДОПИСІ

ЛОНДОН, ОНТ., КАНАДА.

Український концерт.

Товариство „Просвіта", яке завязалося у нас в маю с. р. розбудило між нами народне життя у повній силі. Досі воно дало чотири представлення і один концерт. Це саме вказує, що робота іде повною парою.

Із усього найбільше припав мені до вподоби концерт, а це тому, що то був справді духовий пир для нашої кольонії. Найприемнище було усім бачит иукраїнських дітий на сцені, чути їх співи і деклямації — усьо виконане прегарно. Треба було видіти, з яким одушевленнем слухала публика, що битком набила галю, той перший виступ нашої дітвори! Слези радости були на очах всіх.

Головна заслуга у зладженню того торжества є місцевого дякоучителя д. Н. Чорнобая, який не пожалував труду, щоби усьо випало як найлучше.

Маю повну віру, що наша кольонія уся злучиться біля тов. „Просвіта", щоби зединеними силами повести добру роботу.

В. Семчишин.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим повідомляеся тих Вп. Членів, котрих діти є обезпечені в У. Н. Союзі, що нові діточі ґрамоти вислано вже на руки відділових секретарів до слідуючих відділів: ч. 3, 5. 7, 8. 14, 15, 16, 20, 21, 22, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 38, 40, 50, 51, 52, 58, 59, 65, 73, 75, 76, 82, 87, 90, 96, 98, 103, 108, 109, 110, 116, 124, 128, 130, 136, 145, 146, 155, 159, 160, 161, 168, 174, 175, 181, 182, 183, 193, 198, 200, 203, 204, 206, 208, 209, 211, 214, 221, 223, 234, 237, 241, 242, 243, 144, 147, 250, 258, 274, 278, 283, 288, 292, 295, 314, 317, 320, 321, 326, 341, 350, 364, 367, 379, 380, 385, 388 і до 196-го.

До всіх прочих відділів висилка нових діточих грамот здержана є до часу коли вони звернуть всі старі діточі грамоти, або надішлють просьби о видачу нових грамот в місце дуплікатів грамот погублених.

На просьбу многих відділових секретарів сим упоминається всіх інтересованих, чимскорше старі діточі грамоти звернути до рук відділових урядників і дальшої висилки нових грамот не здержувати. Кому з членів У. Н. Союза стара грамота його дитини знищилася або загубилась, той нехай зголоситься до секретаря свого відділу до підписання відповідного формуляря на видачу нової діточої грамоти а взглядно о грамоту на привілеї в молодечім департаменті У. Н. Союза для нього самого.

З поважанням:

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ У. Н. С.

І. Каштанюк, гол. рек. секр.

СПРАВОЗДАННЯ

Союза „ГОЛОДНИМ УКРАЇНИ" за перших 6 тижнів його діяльности.

21. травня відбулась перша нарада представників культурних і запомогових українських орґанізацій Відня з запрошеними українськими діячами в справі заснування союза для несення помочи Україні в її нинішньому фізичному і духовому голоді. Тиждень пізнійше були приняті головні орґанізаційні принціпи сього союзу „Голодним України", як був він названий, і вибрано його виділ, котрому доручено як найскорше леґалізувати головну орґанізацію. В склад його виділу входять тепер представники таких орґанізацій:

а) Український Жіночий Союз,

б) Обєданий Робітничий Комітет допомоги голодним України,

в) Український Соціольоґічний Інститут,

г) Українське Академічне Товариство „Січ",

д) Соціялістичне Т-во „Драгоманівська Громада",

е) Українська секція Інтернаціональної Жіночої Ліґи Миру і Свободи,

ж) Союз Українських Журналістів і Письменників,

з) Товариство Прихильників Освіти,

и) Український Вільний Университет

і отсі приватні особи, яких ініціятивна ґрупа запросила, а ширший комітет їх вибори затвердив:

Проф. М. Грушевський, др. Дмитро Левицький, др. Ярослав Окуневський, др. Надія Суровцова, п-ні Ольга Галаган, п. Юрій Тищенко і п. Олександер Кандиба — у Відні.

п. Володимир Винниченко в Берліні,

С. Гавриленко, Ол. Жуківський, М. Чечель — виїхали на Україну.

9. VI і 15. VI 1922 відбулося пленарне засідання союзу, та окремими членами були складені справоздання про минувшу шоститижневу працю союзу. Не дивлячись на пізне повстання української акції і неприятливі умови діяльности, союзу вдалось осягти деякі певні здобутки. Праця союзу, як було намічено від початку, мала йти в двох напрямках:

а) аґітації межи істнуючими інтернаціональними допомоговими орґанізаціями на користь утворення окремих відділів, або процентового виділення для голодуючих України з загальних фондів допомоги б. Росії, та

б) орґанізації українськими силами безпосередньої помочи взагалі, зокрема занедбаним українським культурним силам.

Для першої мети складено було відозву „В імя культури і гуманности" в мовах французькій, англійській та инших. Її передано через делеґатку Української Жіночої Національної Ради паню Русову на інтернаціональний зїзд в Газі, надіслано до Лондонської Централі „Friends Relief Mission" до інтернаціонального комітету в Женеві для переслання иншим комітетам і поширюється далі між запомоговими орґанізаціями і окремими діячами. Вислано її також до всіх істнуючих українських часописів на континенті і в Америці. О. Олесь заступник голови Союзу, передав в його роспорядження свої вірші написані на тему голоду і нужди на Україні. Сі вірші розіслані по українським редакціям разом з відозвою з проханням надруковати і гонорар за них поступає вже до Союзу.

Безпосередньо члени комітету др. Кушнір, др. Дм. Левицький, др. Надія Суровцова і п. М. Чечель звернулись до Віденських запомогових орґанізацій. Тутешня „Kuenstleehilfe fuer Russland" в своїх закликах відтепер додає „fuer Russland und Ukraine" а до Нансона, який роспоряжає її фондами обіцяла надіслати листа з проханням певні відсотки призначити голодуючим України. Віденська секція „Френдс" взяла на себе ініціятиву запропонувати Лондонській централі вислати на Україну отряди „Френдс", а у Англії занятись справою допомоги культурним силам. За посередництвом представника студентства Гр. Паляниці „Всеславянський студентський Клюб" прирік надіслювати зі своєї допомогової акції для вчених Росії 50% усіх пожертв для України. Се має бути надіслане через інтернаціональні орґанізації, на адресу запропоновану союзом, а саме: Науковому Товариству в Києві для роспреділення між студентством. Крім того Українське Студентство готує на майбутньому всеукраїнському зїзді студентів у Празі заклик до інтернаціонального студентства в справі допомоги на Україні.

Представництво Ліґи мира і Свободи заявило, що ним складено і розіслано відозву до 32 секцій їх орґанізацій, і що зачали вже надходити відповіді на пожертви. Крім того заходами Віденської австрійської секції робітниць 21. червня у Фаворітнер Фольксбюне, Х. Лаксенбурґерштрасе 8 — 10 відбудеться вистава, весь прибуток якої піде на користь голодуючим України.

Представництво робітництва продовжує свої збірки і що місячні пожертви голодуючим.

Голова Союзу, проф. М. Грушевський подає до відома, що з фондів грошей одержаних торік з Америки, ним вислано протягом березня і квітня на Україну 14 десятидолярових і 20 двох долярових посилок на ріжні колективні і індивідуальні адреси, котрі нарешті аж тепер можливо наслідком інтервенції Союзу у Харківського представника Нансенівської Місії капітана Квіслінґа почали доходити. Так в другій половині травня разом прийшли посилки для членів Українського Наукового Товариства, оплачені ще в лютім і в квітні. Одержання їх викликало серед заголодованих і зовсім беззасібних наукових і літературних робітників незвичайну радість, котру належало-б підтримати дальшими того рода посилками.

Дд. Коссаком і Сірим складемадянства. Переведена між уно відозву до українського громадянства. Переведена між українськими орґанізаціями і українськими громадянами, заходами скарбника др. Дм. Левицького і инших членів союза збірка дала поки що коло 800.-000 кор. не рахуючи пожертв річами. З вищезгаданої суми, крім орґанізаційних, дуже незначних, видатків ,д-ром Н. Суровцовою було переведено закупку продуктів і надіслано через Українське Радянське Представництво Науковому Товариству у Київі три посилки. З них перша й друга вже дійшли. Посилки містили в собі певну кількість продуктів, обуви, білизни, писарських приладів і домашні аптечки, підібрані д-ром Окуневським. Того рода посилки, вагою до двох пудів, без оплати коштів транспорту передається через радянську місію двічі в місяць до Київа і Харкова.

З Науковим Товариством навязано безпосередні зносини, і дам роздача і поділ надісланих річей переводиться трьома професорами і діловодом тогож товариства на клективні адреси, призначені союзом.

Союз старається війти в найблищий контакт з українським громадянством за кордоном, поширити і зміцнити запомогову діяльність.

В тій цілі виїхав член Союзу О. Олесь до Берліну для приспішення справи заснування там же відділу, спільно з членом Союзу В. Винниченком. Союз звертається також до запомогових орґанізацій, аби в інтересах одностайности і доцільности акцій війшли з ним в безпосередні звязки.

Союз вступив у звязок з Українським Червоним Хрестом і його представником д-ром Холодним.

Зачавши свою працю без жадних засобів, Союз, по своїй короткій діяльности, з надією дивиться на свою працю і констатує, що приступивші орґанізації працюють з посвятою, яка є ґарантією успіху роботи, що так дружно провадиться входячими в союз членами. Ціль союзу позволяє також вірити, що і українське громадянство ширше відкликнеться на нужди голодуючих на Україні, допомогою тим входячим в союз орґанізаціям, котру кожний буде уважати для себе найбільш відповідною.

Кореспонденція, пожертви грошима і річами (дуже пожадані) Союз прохає направляти на адресу: Відень. Порцелянґассе 19 І.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1923.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20.000 примірників. Ціла сторона 47 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; місце на послідній стороні окладинки $50. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі, театральні і т. п., котрі хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1923 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $8.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотоґрафії друкасрької кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA",

83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Г. Райдер Геґард.

ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

(Продовження).

(4)

Кінець „Занзібару".

Так стояла справа якийсь час, аж зявився другий офіцир і почав гукати, що все гаразд, і що капітан сказав, що боятися нічого. Він додав, що до берега від них не більше як шість миль і що за пів години корабель викине на беріг. Дійсно, коли він говорив, машини, що були спинилися, рушили ізнову, і перед пароплаву, — зробивши луку, пустився просто до смуги берега. Видко було, що пароплав зїхавши з скелї під водою, виїхав знову на глибоке і тепер поплив доволі швидко, хоч і був дуже нахилений на лівий бік. Почали також працювати і помпи, одноманітно клацаючи і викидаючи в маслянистий океан збушовану воду. Люди взялися різати накривала на човнах, викидаючи деякі з них у воду. Отаке робилося на кораблі.

З непритомною Бенітою, пригорненою до грудей, Роберт стояв якийсь час замислений; а кров з побитої голови її бігла йому по плечі. Нарешті він наваживсь. Беніта на щастє мала комірку на покладі, і от туди і поніс її Роберт, ніжно і терпеливо протискуючись крізь зхвильований натовп пасажирів, яких було на „ЗаЗнзібарі" сот із пять душ. Допхавшися до комірки він зобачив, що вона порожня: товаришка Беніти десь пропала. Поклавши Беніту на спідню постіль, Роберт запалив свічку. Скоро вона розгорілася, він почав шукати рятункового кола; наслідки були як найкращі: він знайшов аж два. Одне з них він на силу наднизав на напів живу дівчину. Потім взявши ґубку, він намочив її голову водою. На скроні була рана, і кров тоненькою цівкою ще й досі бігла з неї. Але рана була зовсім невелика і кістка не була розбита. Він почав серіозно вже думати, що її тільки запоморочило і що вона незабаром прийде до притомности. Не маючи змоги нічим иншим помогти її, він схопився за одну думку. На землі в комірці лежала, зірвавшися з гачка подорожня скринька Беніти з приладами до писання. Роберт узяв її, одчинив і, вийнявши листок паперу, написав кілька слів:

„Ви не дали мені відповіди і більш ніж певна річ, що я й не почую її на сім світі, з яким можливо, що або хтось із нас, або й обоє ми разом маємо зараз попращатися. Коли попрощаємось ми з ним обоє, то і справу можно буде рішити десь в другім місці, — як що звичайно, таке місце десь знайдеться. В першім разі, як що недоля захоче забрати мене, а вас залишити, я сподіваюся, що иноді ви спогадаєте мене з добрим серцем, яко людину, що щиро вас кохала; як щож недоля поверне справу навиворіт, то, звичайно, що ви не прочитаєте моїх слів. Проте, коли мертві можуть щось знати, то будьте певні, що якого ви покинули мене, такий я і буду: ваш і нічий другий. А може ми й обоє останемось живі: я молюся, щоб так було. — С. Р. С."

Склавши папірчик, Роберт одстібнув ґудзичок на блузі в Беніти і встромив його туди. Після сього він вийшов на поклад, щоб подивитися, як стоять справи. А справи стояли зовсім погано. Пароплав посувався вперед, але дуже поволі, крім того він так нахиливсь на правий бік, що просто не було сили держати його рівно. Через сей нахил корабля усі пасажири збилися в купу на лівім боці, інстинктовно забравшися від води як найдалі. Якийсь добродій з блідим стурбованим лицем наближався до Сеймура, спотикаючись і держучись рукою за поручче. Се був капітан. На хвилинку він спинився наче для того, щоб поміркувати, а рукою тримався за стовпчик поруччів. Роберт Сеймур, скористувавшися з випадку, звернувся до нього:

— Вибачте мені — сказав він; — Я не люблю мішатися не в своє діло, але всеж я радивби спниитися і поспускати човни. В таку тиху погоду, се можна-б зробити, поки ще не пізно".

Капітан замислено подививсь на нього і сказав:

„Їх не вистане на всіх, пане Сеймур. Я сподіваюсь, що нас викине на беріг".

„У всякім разі стане хоч на де-кого, а так..." і він вказав рукою на воду, що вже сливе що підступала до самого покладу.

„Може ви й маєте рацію, пане Сеймур..Що-ж до мене особисто, то мені про се у всякім разі байдуже. Я пропаща людина. Але як пасажири, бідні пасажири!" І він з усієї сили почав дряпатись на місточок, як покалічений кіт на гиляку. За кілька хвилин Роберт почув звідти слова команди.

За хвилину чи дві пароплав спинився. Але занадто пізно надумавсь капітан пожертвувати свій корабель щоб спасти пасажирів! Почали готувати до спускання човни. Роберт пішов до комірки, де ще й досі непритомна лежала Беніта; він загорнув її в керею і в кілька ковдр. Потім, узявши з підлоги друге рятункове коло, він, трохи повагавшись, почав швидко накладати його на себе, знаючи, що часу лишилося не багато. Наступної хвилини він взявБеніту на руки, і певний, що всі кинуться на правий бік, з якого було далеко легше спуститися на воду, він поніс її на превелику силу, — бо іти було дуже круто — до катера, на лівий бік. Він знав, що сей катер був в руках досвідченої людини — другого офіцера, який завжди по неділях кермував маневрами на човнах.

Як Роберт думав, так і вийшло. Коло катера стояла невеличка валка, бо більшість публики рішила, що спустити катер безпечно на воду буде неможливо; або, як що їм було спаралізовано здатність до міркування, то їх штовхало на се почутте самоохорони. Другий офіцер — досвідчений морець, разом з призначеними до нього матросами, спускали, тим часом катер на воду.

— „Жінки та діти вперед", — гукнув він.

Жменька кинулась до човна і Роберт побачив, що він зараз буде зовсім повний.

„Я гадаю, що мені доведеться вважати і себе за жінку, бо в мене жінка на руках, сказав він, і, на силу, держучи Беніту одною рукою, а другою тримаючись за канат, почав злазити у низ. Йому допоміг квартирмайстер і Роберт щасливо досягнув до катера.

Двоє чи троє чоловіків зробили так само, як і він.

„Спускай його на низ, дав команду офіцер: „більше в нім не вміститься", — і катер почав спускатись.

Коли люде в катері відпихаючись від боків корабля, спустилися уже футів на дванадцять, бурею збіглися пасажири, загубивши надію захопити місце на штарборді. Кілька сміливих почали спускатися по мотузках, де-кілька просто скакати в катер, часом падаючи у нього, а часом не попадаючи і топлючись в воді, або розбиваючись об стінки катера. Не дивлючись на все се катер спустившись на воду стояв рівно, хоч і був занадто набитий народом. Взялися за весла і разом, почали гребти, щоб обплисти перед корабля, що млів в своїй передсмертній хвилині, і досягти до берега, до якого було не більше як три милі.

Випливши проти правого боку корабля вони зробилися свідками страшних картин. Сотні людей билися за місця, човни переверталися від метушні до гори дном, топлючи в воді людей. Кілька човнів висіло коло передньої частини корабля; мотуззє, на якім вони висіли, від метушні й переполоху було заплутане в боканцях, і люде один за одним скакали в воду. Круг других, що ще не були поспускані на воду, кипіла страшенна боротьба, боротьба чоловіків, жінок та дітей, які билися за своє істнування, в якій дужий, запаморочений страхом, не давав спуску кволим та плохим.

Уся ся сила людей, більшість з котрих мала незабаром загинути, робила такий страшенґвалт, який міг би хіба чинити в своїй останній агонії Титан. І все се робилося під загадковим місячним небом, на рівній як скло воді. Над кораблем, який уже лежав боком, ще й досі гула сирена кличуча за поміччю, і якийсь відважний чоловік не залишав пускати ракети, які перлися до неба поки не тріскали на тисячі шматків.

Роберт згадав, що останній раз він бачив ракети ввечері на святі, коли їх пускано на втіху присутніх. Сей контраст вразив його страшенно. Він подумав собі, чи може бути де на світі така пекельна публика, яка могла-б тішитись дивлючись на ту траґедію, що відбувалася на його очах; хотілося йому тако-ж знати, як се допустила до сього та всемогутня сила, в яку вірить людський рід.

Корабель повертався зовсім; здушене повітре чи пара, голосно вибухнули на верх крізь поклад; шматки і ломаччє полетіли до гори. Бідолаха капітан і досі стояв, вчепившися поруччя, на місточку. Сеймурови було видко його бліде лице — у світлі місяця здавалося, що на нім грає якась нелюдська посмішка. Офіцер, що командував на катері, гукнув до людей на кораблі, щоб вони як найшвидше забиралися геть, а то їх усмокче чортороєм.

Ось він зовсім перевернувся, як той кит, що здихає; ось місяць ясно освічує дно, на якім чорніє пробита скелею діра; ось — кінець... Тільки хмарка диму та пари назначує те місце, де був „Занзібар".

(Дальше буде).

ВИБОРИ В КАНАДІ.

Вибори в Манітобі, які відбулися 18. липня, с. р. випали в користь фармерської партії. Фармерська партія в слідуючім парляменті буде мати подавляючу більшість послів. Виключаючи місто Вінніпеґ і три округи, в яких вибори відбудуться пізнійше, в 42 округах вибрано 24 фармерських послів. З других партій вибрано: 5 лібералів, 4 консервати, 7 незалежних і 2 робітничих.

Фармерські посли вибрані в отсих виборчих округах:—Артур, Бютіфул Плейнс, Биртел, Карілон, Делорейн, Дуферін, Фішер, Ґілберт Плейнс, Ґледстон, Геміота, Іберьил. Кіларней, Лейксайд, Ля Верандрай, Манітов, Міннедоса, Морріс, Мавнтейн, Норфолк, Роквуд, Россел, Спрінґфілд, Сван Ривер, Вірден.

Ліберали вибрані в: — Давфін, Фейрфорд, Ґленвуд, Ленсдавн, Ст. Джордж.

Консервати вибрані в:—Морден і Райнленд, Портеж ля Прері, Роблін, Тортел Мавнтен.

Незалежні посли вибрані в — Брендоні, Сайпрес, Емерсон, Ґімлі, Ст. Боніфес, Ст. Клементс, Ст. Роз.

Робітничі посли є в: — Асcінбоя, Кілдонан і Ст. Ендрус.

Посли Українці зістали вибрані: — Д. Якиміщак в Емерсон, М. Роєвський в Ґімлї і Н. В. Бачинський у Фішер. — Д. Якиміщак дістав около 400 голосів більше від своїх трох противників. — Н. В. Бачинський вибраний більшістю 245 голосів. Яку більшість голосів дістав посол М. Роєвський — ще не знати.

В окрузі Ст. Клемент де кандидував В. Н. Колісник з комуністичної партії, зістав вибраний Д. А. Росс. Колісник дістав всього навсього 237 голоси, тоді як Росс дістав 1,012.

Про вислід голосованя у Вінніпеґу не можна ще нічого певного сказати, однак одно певним є, що не буде вибраний ані один комуніст і може один проґресіст. Всіх голосів віддано на кандидатів 41,000, а се: на робітничих 14,900; на ліберальних 10.500; на консервативних 6.800; на проґресивних 4,600; на незалежних 4,000. Найбільше голосів дістав посол Діксон, бо аж 7.000. За ним що до числа голосів слідує Р. Джейкобс, ліберал. М. Попович, який кандидував з комуністичної партії дістав 750 голосів, його товариші комуністи Англійці: Гендерсон 192 і Геммонд 185 голосів. — Б. Б Дубенські, який кандидував як чужинець, дістав 453 голоси.

ДИТЯЧА СМЕРТНІСТЬ В ПІТСБУРҐУ.

(З Дитячого Бюра Департаменту Праці).

З усіх американських городів місто Пітсбурґ займає перше і найменш почесне місце що до смертности дітей; ніде їх так богато не вмирає як в курнім і димнім центрі Західної Пенсилвенії.

За 1920-ий рік в Пітсбурґу померло 1,626 дітей в першім році життя. На кожну тисячу немовляв випадало 110 смертей, або-ж иншими словами — з кожних девяти новороджених дітей одно вмирало вже в першім році. В Ню Йорку один випадок смерти траплявся на кожних дванайцять родин, в Сіетл один на вісімнайцять. Значить, дитина роджена в Сіетл має два рази більший „ченс" вижити як та, що прийшла на світ в Пітсбурґу.

Розуміється, та смертність н

Розуміється, та смертність не розділена по рівному на всі округи города. Так, например, в 22-ім „участку" (ворді) на тисячу родин припадало 157 смертей, а в 14-ім, заселенім головно заможними людьми, лише 64. Взагалі смертність дітей найвища в центрі города, коло берегів ріки Алеґені, а найнища на окрінах особливо коло парків Шенлі, Рівервю і Гайланд. Виїмок становить лиш третий „ворд", положений в середнні міста і густо заселений іміґрантами. Хоч гиґієнічні відносини там теж дуже невідрадні, так проте смертність серед дітей була на половину менша як в такім самім 22-ім ворді, на другім березі ріки. Причина та, що саме в тім окрузі є дві безплатні материнські клініки, дві міські молочні стації, федеральна медична стація і єдина в цілім Пітсбурґу дитяча клініка; там-же від двайцяти літ веде свою роботу „Сетлмент Гавс" імени Ірини Кавфман.

Як і по инших містах, так і в Пітсбурґу іміґрантські сімї більш плодовиті як корінне населеннє. Хоч по переписи 1920 року іміґранти становили лиш одну пяту частину населення Пітсбурґа, так проте на них припадала ціла третина новонароджених дітей. Що до смертности дітей по національностям, то показується, що з того погляду найщасливійші жидівські матері; в них вмирало лиш 54 дітей на тисячу. В Італіянок 92, в Ірляндок 129, у славянських матерей 159, а в чорних 164 смертельних випадків на кожну тисячу дітей.

На основі дослідів детячої смертности в місті Пітбуерґу Федеральне Дитяче Бюро приходить до того самого заключення, до якого привели його такі-ж досліди по инших містах, а саме, що „низька заробітна плата, погані мешкання, нездорове окруженнє, бідність, безпросвітність і недостача медичної помочі тісно звязані з високою смертностю дітей".

ДЕЩО ПРО ЗЕЛІЗО.

Зелізо належить до найпожиточнійших металів, бо становить основу промислового розвитку, богатства і цивілізації народів. Вироби, до яких зелізо примінюється, не даються прямо вичислити. Тому той металь добуває ся на велику скалю. В Европі витоплюєся річно коло 5 міліярдів кільограмів зеліза. В Америці металюрґічний промисл, в якім очивидно перемагаючу часть займає продукція зеліза, виріс до неменше імпонуючої висоти.

Самородне зелізо находиться єнеде в невеличкій скількости в зернах або бляшках, рідко також скристалізоване в шести стінниках і осьмистінниках в Чехії, Туринґії, в Америці (Бразилія, Конектикат), в Азії (Урал) і Африці (Ліберня). Таке зелізо називаєся телюричне (то є утворене з землі) в противставленю до зеліза метеоричного, (себто спадаючого з неба в мигунцях).

Огнисті брили, що від часу до часу спадають на землю як метеори (спадаючі звізди), покоять з комет і розбитих планет та складаються переважно з зеліза. Метеоричне зелізо (космічне) ріжниться від телюричного дуже правильною кристалічною структурою. Вона виявляєся по ошліфованю метеору (коли вигладжену стінку звохчимо яким квасом) в правильних лініях, що перетинаються звичайно під кутом 60° або 120°. Деякі метеори мають величезну масу. Приміром брила з Олюмба в Перувії важить 15.000 кільґрамів з ріки Бендеґо в Бразилії 8.500 кільґрамів.

В природі подибуємо однак зелізо переважно в рудах, з яких найважнійші є отсі:

1). Пірит складаєся з 56 частий зеліза і 64 частий сірки.

Пірит кристалізує звичайно в гарно виобразованих шести або пятикутних дванайцятистінниках. Буває також брилястий або вприснений, а при тім зернистий.

Ударений твердим зелізом видає іскри. Твердоту має велику, бо ножиком не даєся зарисувати. Питомий тягар також великий. Краску має гарну, мосяжно-жовту, блеск сильний, металічний, рису брунатно-чорну. На грани при сильнім приступі воздуха горить синявим полумєм івидає запах сірки. На воздусі вітріє окиснюєся та розгріваєся при тім досить значно.

З причини, що він находиться дуже часто в покладах угля, є він небезпечний, бо часом запалюються цілі копальні або кораблі наладовані углем.

Пірит находиться в найріжнійших скалах, вапнякових і ілових лупках, часто творить значнійші жили з иншими рудами. Нераз є змішаний з золотом, а тоді добувають з него той дорогий металь. Найкрасші кристали находяться на острові Ельба, в Уґорщині, в Чехії, в Норвеґії, в Піємонті, в Тиролю, на Уралю і в численних инших місцях. Великі маси піриту подибуєся в Карпатах.

До витоплюваня зеліза його не уживають, бо через примішку сірки металь стає дуже крихкий. Натомість виробляють з него сірковий квас і вітриоль зеліза — а через випражене без приступу воздуха дістає ся з него сірку.

2). Лімоніт є дуже розповсюдненим мінералом, е кристалізує ніколи. Находиться в одностайних масах в грубих покладах пр. в Чехії, Семиґородщині, в Каринтії, на Шлеску і у нас на Поділю. Впрочім виступає в дуже ріжних видах. Творить дірчасті грудки або ріжні скупні волокнистої будови. В тих скупнях подибуємо види кульковаті, нирковаті, грознисті і сопляковаті.

Лімоніт є то тесаме, що зелізна ржа. Складаєся з окису зеліза і води*) і тому називаєся водокисом зеліза. В природі твориться безнастанно через повільний розклад ріжних мінералів, що мають в своїм складі зелізо. Вода уносить повстанчу так ржу і громадить на дні озер або на мочарах і торфовисках. Подибаний на таких місцях лімоніт називають баґонним зелізняком. Впрочім він є розсіяний в ріжних скалах, в великих масах звичайних глин, пісковиків, вапняків і тому падає їм всім жовтаву або червонаву краску. Тому не дивно, що чистий лінімоніт в природі рідк оподибує ся.

Від води є лінімоніт 3—4 рази тяжший. Твердоту має ріжну, барву ржаву, червонавожовту або жовтаво-брунатну, подібну рису, блеску не має. В огни тратить воду і червоніє.

Дві відміни лінімоніту є ужиті як малярскі краски. Одна є брунатна (турецька умбра), друга жовта (охра). Зелізо витоплене з лінімоніту буває часом дуже крихке. Причина сього така, що в тім мінералі находиться деколи примішаний фосфоровий квас. Як з того бачимо, присутність фосфору в зелізі є дуже непожадана.

3). Гематит иступає як лімоніт в збитих, одностайних масах або у волокнистих скупнях в виді нирковатім, грознoватім і т. д. Краску має найчастійше брунатну або червону. Находиться однак також в гарних кристалах, в формі ромбостінників або табличок вросслих в скали або наросслих громадно на собі. Творить також гарні кристальні скупні забарвлені чорно, що металічно полискують. Твердоту має велику, від води є 5 разів тяжший. Рису має червону як кров, з чого пішла його назва (грецке слово „гайма" значить кров).

П рисі даєся відріжнити від червоної відміни лімоніту. Гематит складаєся з 112 частий зеліза і 48 частий кисня.

Гематит істнує в ріжних відмінах: кристальний находять на Ельбі, в Саксонії, Чехії, на Україні; досняковийн находять ся в Стирії, на Моравії; волокнистий і ловий виступає в великих масах в ржних околицях Чехії, Уґорщини, Німеччини, Швеції, Уралю і північної Америки. Витсупає він там також покладами в ґранітах, ґнайсах, вапняках, або творить навіть великі суцільні скали; гетматит любрика (червона крейда) стираєся так легко, що можна ним писати; червона охра є уживана в малярстві як краска.

Як лімоніт, так і гематит є дрібно розділений в ріжних мінеральних скалах, а тоді закрашує їх на червоно. Є доброю рудою до витоплювання металю.

4). Магнетит находиться в збитих або зернистих кристалічних масах, часто кристалізує в дуже правильних осьмистінниках, що часом є ограничені на всіх рогах рівнобічними трикутниками. Твердоту має трохи меншу ніж пірит, від води є 6 разів тяжший. Блеск в него металічний, барва темна, чорнява, риса чорна. По рисі легко дає ся відріжнити від гематиту. Декотрі відміни відзначаються магнетними прикметами, з чого пішла назва мінерала.

Магнетит складає ся з 168 частий зеліза і 64 ч. кисня.

Надходиться вприснений в ріжних вибухових і старших осадових скалах. В Швеції; Уралю, Тиролю і Піємонті виступає в гарних кристалах. В більших масах зернистої будови находиться в Тиролю, Стирії, Чехії, а найбільше в Швеції. Магнетит є дуже доброю зелізною рудою.

1). Сидерит найчастійше однак находиться в грубозернистих кристалічних масах; крім того подибують його часом в замітних булаєстих формах. В ріжних скалах творить значні поклади, жили і гнізда. В Стирії коло Айзенцерц є гора 850 метрів висока, що складаєся з чистого сидериту. Находиться вобильних масах також в Каринтії, в Чехії, Саксонії, Швайцарії, Франції і Анґлії.

Барву має жовтаву або брунатну, блеск скляний або перловий, рису білу. Рівнобіжно до своx ромбових стін даєся досконало лупати. На воздусі вітріє, стєає темний, непрозорий і помалу переходить в лімомоніт.

Сидерит складаєся з окису зеліза і двокису угля. Часто є змішаний з кремінкою. Є він знаменитою рудою зеліза і тому служить на виріб стали.

З послідних чотирох руд (лімоніту, гематиту, магнетиту і сидериту) витоплєся зелізо в високих гутних печах.

Сирий матеріял, що випливає з них з розтопленім стані, має в своїм складі уголь. По застигненю називаємо його литим зелізом або чугуном. Уголь є з ним або механічно змішаний або хемічно злучений. В першім случаю має ін темнійшу краску і називає ся „сірим чугуном", в другім яснійшу, а тоді називають його „білим чугуном". Оба ґатунки є крихкі, тверді, структуру мають кристалічно-зернисту. Сірий чугун виповняє дуже докладно форми, в які його вливають і тому знамуменито надає ся до зелізних литих виробів. Виливають з него безліч кухонних судин, печий, стовпів, головних частий парових машин та ріжних предметів до прикраси. Найбільше потребують його зелізниці. Білий чугун служить до виробу кованого зеліза і стали.

Лите зелізо переробляєся на коване зелізо і сталь в той спосіб, що йому відбираєся уголь. Відбуваєся се через „свіжене" або як також кажуть „фришоване". Служить до того або пудльова печ або грушка Бессемера. В відповідних начинях (пудлях) мішає ся стоплену сировину друками, в слід за чим уголь стикає ся з воздухом і поволи спалює ся. Коване зелізо не сьміє мати більше угля як ½%, сталь може мати 1% або і трохи більше. Грушка Бессемера є то огнетревала печ, видовжена в формі грушки, рухомо завішена так, що відуглену масу можна скоро виляти через звичайне перевернене цілої печи. Уголь спалює ся в ній в той спосіб, що до середини помпує ся оздух з великою силою. Відсвіжуванє зеліза в грушках Бессемера відбуває ся дуже скоро.

Коване зелізо має структуру волокнисту, є лягке, сірої барви, топитьсся в температурі 1500 — 1600 степенів Цельзія, даєся молотом обрабляти, витягати в дроти, вальцювати в бляхи і споювати, при чім не крушиться. З 250 кільоґрамів кованого зеліза можна витягнути дріт довший, ніж на ґеоґр. милю. Уживають його до дротарских виробів, бляшаних судин, до будови зелізничих мостів і т. д.

Сталь має 1 до 2 процент угля, є барви ясно-сірої, структуру має дрібно-зернисту, топиться лекше ніж коване зелізо, а тяжше ніж лите. На воздусі майже не ржавіє. Гартована, то є огріта до 600 стеепенів Цельзія, а відтак нагло остуджена, стає незвичайно тверда і елястична, хоч є трохи крихка. Виробляють з неї ножі, шаблі, пильники, голки, пружини і т и.

*) Хемічну злуку окису якогонебудь первня з водою називаємо водокисом.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим закликаєся всіх членів У. Н. Союза, що належали до розвязаного відділу 142-го, на надзвичайні збори до ґалі засідань при ул. Лівінґстон, ч. 83 в Елізабет, Н. Дж., у вівторок 1-го серпня с .р. о год. 7.30 вечером, в ціли ухвалення резолюції з просьбою о принятте наново нашого Братства св. Арх. Михаїла до У. Н. Союза як правосильного відділу. Після резолюції наступить інсталяція нововибраного уряду і потім всі члени звернуть переступні листи розвязаного відділу, тому проситься всіх членів незабути свого переступного листа принести з собою.

ЗА БР. СВ. АРХ. МИХАЇЛА:
Яків Саранчак, предс.
Теодор Маройка, секр.
Дмитро Фортуна, касієр.